

9611-İŞVEREN VE İŞVEREN VEKİLİNİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ EĞİTİMİ

Ünite 5: İşveren Tarafından Yürütülecek İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri

Giriş

İş kazası ve meslek hastalığının önlenmesi için devlete, işverenlere, işçilere, sendikalara, üniversitelere ve sivil toplum kuruluşlarına birçok görev düşmektedir. İşyerlerinin dışarıdan denetlenmesi ve iş sağlığı ve güvenliği yükümlülüklerine aykırı davranan işverenlere idari yaptırımların uygulanması devlete düşen görevlerin başında gelmektedir.

İşverenlerin Yükümlülükleri

İşverenlerin iş sağlığı ve güvenliği hizmetleriyle ilgili olarak; gerekli her türlü önlemi alma, denetleme, çalışanlara iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerini verme, bilgilendirme, işyerinde risk değerlendirmesi yapma, işyerinde gerekli araç ve gereç temin etme, çalışanların sağlık gözetimini yerine getirme ve iş kazasını ve meslek hastalığını bildirerek kayıtlarını tutma yükümlülükleri bulunmaktadır.

İşverenlerin **gerekli her türlü önlemi almakla** ilgili yükümlülükleri aşağıda sıralanmıştır:

- Mesleki risklerin önlenmesi,
- Eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması,
- İş sağlığı organizasyonunun yapılması,
- Gerekli araç ve gereçlerin sağlanması,
- Sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hâle getirilmesi,
- Mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapar.

İşverenin gereken önlemleri almış olması, çalışanların alınmış olan önlemleri uyguladığı anlamına gelmez. İşveren gerekli iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınması ile yetinmemeli, bu önlemlerin uygulanmasını izlemeli ve **denetlemelidir**.

İş sağlığı ve güvenliği **eğitimlerinin** temel amacı, iş sağlığı ve güvenliği bilincinin oluşturulması, işçinin karşılaşabileceği mesleki riskler ve alınması gerekli önlemlerin öğretilmesidir. Eğitimin hedeflenen sonucu, eğitim amaçları ve öğrenme hedefleri biçiminde ifade edilmektedir. İşletmelerde yapılan iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, işverenin eğitim verme yükümlülüğünün birinci parçasını oluşturmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri yasal bir zorunluluktur.

İş sağlığı ve güvenliği konusunda başarılı sonuçların alınması arzu ediliyorsa başta çalışanlar olmak üzere, ilgili işveren, işveren vekillerinin, işyeri hekimlerinin, iş güvenliği uzmanlarının, diğer sağlık personelinin, işyeri çalışan temsilcilerinin, işyeri sendika temsilcilerinin bu konuda eğitilmeleri sağlanmalıdır.

Eğitimler, değişen ve ortaya çıkan yeni riskler de dikkate alınarak çok tehlikeli işyerlerinde yılda en az bir, tehlikeli işyerlerinde iki yılda en az bir, az tehlikeli işlerde en az üç yılda bir kez tekrarlanır. Temel eğitim az tehlikeli sınıf

için sekiz saat, tehlikeli sınıf için 12 saat, çok tehlikeli sınıf için 16 saat olarak belirlenmiştir. Bu eğitim; işe başlamadan önce, çalışma yeri ve işyeri değişikliğinde, iş ekipmanlarını değişmesi halinde ve yeni teknoloji uygulanması halinde yapılır.

İşveren çalışan ve çalışan temsilcilerini işyerinde karşılaşılacak sağlık ve güvenlik riskleri, koruyucu ve önleyici tedbirler, kendileriyle ilgili yasal hak ve sorumluluklar, ilk yardım, olağan dışı durumlar, afetler ve yangınla mücadele ve tahliye işleri konusunda görevlendirilen kişiler hakkında **bilgilendirmek zorundadır**. Ayrıca işverenler ciddi ve yakın tehlikeye maruz kalan veya kalma riski olan bütün çalışanlarını, tehlikeler ile bunlardan doğan risklere karşı alınmış ve alınacak önlemler hakkında derhal bilgilendirmelidir.

Bilgi vermek yanında işverene iş sağlığı ve güvenliğini ilgilendiren tüm bilgi ve verilere çalışanların ulaşmasını sağlama yükümlülüğü de getirmiştir. İşveren, risk değerlendirmesine, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili koruyucu ve önleyici tedbirler, ölçüm, analiz, teknik kontrol, kayıtlar, raporlar ve teftişten elde edilen bilgilere, destek elemanları ile çalışan temsilcilerinin ulaşmasını sağlamakla yükümlüdür.

Araç ve gereç yükümlülüğü konusu her işyerinde ayrı şekilde değerlendirilmesi gereken bir konudur. Çünkü gürültülü bir işyerinde bulundurulması gereken araç ve gereçler ile kanserojen madde üretimin yapıldığı işyerinde bulundurulması gereken araç ve gereçler birbirinden farklıdır.

İşveren, çalışma ortamının ve çalışanların sağlık ve güvenliğini sağlama, sürdürme ve geliştirme amacıyla **risk değerlendirmesi** yapar veya yaptırır. Risk değerlendirmesi yaparken belirli risklerden etkilenecek çalışanların durumu, kullanılacak iş ekipmanı ile kimyasal maddelerin seçimi, işyerinin tertibi ve düzeni, genç, yaşlı, engelli, gebe ve emziren çalışanlar gibi özel gruplar ile kadın çalışanların durumu dikkate alınır.

Yapılmış olan risk değerlendirmesi, tehlike sınıfına göre; çok tehlikeli, tehlikeli ve az tehlikeli işyerlerinde sırasıyla en geç iki, dört ve altı yılda bir yenilenir. Ayrıca işyerinde belirtilen yeni risklerin ve değişikliklerin ortaya çıkması hâlinde risk değerlendirmesinin tamamen veya kısmen yenilenmesi gerekir.

İşveren; çalışanların işyerinde maruz kalacakları sağlık ve güvenlik risklerini dikkate alarak **sağlık gözetimine tabi tutulmalarını** sağlar. Her şeyden önce işveren çalışana görev verirken, çalışanın sağlık ve güvenlik yönünden işe uygunluğunu göz önüne almak ve işe girişinde sağlık muayenesinin yapılmasını sağlamak zorundadır. Sağlık gözetimi her ne kadar meslek hastalıklarının önlenmesi gibi bir görev üstlense de iş kazalarının azalmasıyla da doğrudan bağlantılıdır.

İşveren iş kazalarını kazadan sonraki üç işgünü içinde; sağlık hizmet sunucuları ile işyeri hekimi tarafından

9611-İŞVEREN VE İŞVEREN VEKİLİNİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ EĞİTİMİ

Ünite 5: İşveren Tarafından Yürütülecek İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri

kendisine bildirilen meslek hastalıklarını da üç işgünü içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirir. Çünkü İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu işverene iş kazalarının ve meslek hastalıklarının **kaydını tutma, gerekli incelemeleri yaparak bunlar ile ilgili raporları düzenleme** yükümlülüğü getirmiştir. Bu kayıtlar işverene işyerinde meydana gelen iş kazaları ve meslek hastalıkları konusunda bilgi verecek böylece alınması gereken önlemleri daha isabetli bir biçimde belirleyebilecektir. İşveren sadece meydana gelen iş kazalarını değil, çalışanı zarara uğratabilecek ya da işyeri veya iş ekipmanını zarara uğratan veya uğratabilecek olayları inceleyerek bunlar ile ilgili raporları düzenlemek zorundadır.

İşyerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Örgütlenmesi

İş sağlığı ve güvenliği önlemleri almak, bunları denetlemek, işçileri bilgilendirmek ve gerekli eğitimi vermek, tüm işverenler için getirilmiş bir yükümlülük olmasına karşılık, işyeri organizasyonu kurmak belirli nitelikteki işyerleri için getirilmiştir.

İşyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınabilecek önlemler içinde en önemlisi, işyerinin bu konuda iyi bir işyeri organizasyonu kurmasıyla mümkündür. Bu organizasyonu en iyi şekilde kuran işletmelerde, yaşanabilecek olası iş kazaları ve meslek hastalıklarının da önüne geçilmiş olur. İş sağlığı ve güvenliği kurulları işyerinin bu konuda örgütlenmesinin en önemli unsurunu oluştururlar. İş sağlığı ve güvenliği kurulu çalışanların işyerinin iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına katılması açısından son derece önemlidir.

İş sağlığı ve güvenliği kurulunun görevleri;

- İş sağlığı ve güvenliği iç yönergesini oluşturmak,
- Çalışanlara yol göstermek,
- Tehlike ve alınacak önlemleri belirlemek,
- Meydana gelen her iş kazası ve potansiyel tehlikeler konusunda araştırma ve inceleme yapmak,
- Alınması gereken önlemleri saptamak,
- İş sağlığı ve güvenliği eğitimi planlamak ve uygulanmasını izlemek,
- Bakım ve onarım çalışmalarında gerekli güvenlik önlemlerini planlamak,
- Yangın, doğal afet vb. Dış tehlikelere karşı önlemleri değerlendirmek, yıllık rapor hazırlamak,
- Çalışanların çalışmaktan kaçınma hakkı ile ilgili talepleri konusunda acilen karar vermek,
- İşyerinde teknoloji, iş organizasyonu, çalışma koşulları, sosyal ilişkiler, çalışma ortamı ile ilgili tüm faktörleri göz önünde tutan genel bir önleme politikası geliştirmektir.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun getirdiği önemli bir yenilik de **iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi**

çalıştırma zorunluluğunun tek kişilik işyerleri için bile mecburi olmasıdır.

İş güvenliği uzmanının görevleri:

- İşyerinde genel olarak iş sağlığı ve güvenliğinin yapılandırılması, yönlendirilmesi konusundaki görüşlerini bildirmek,
- Gerekli öneri göstererek iş güvenliğine ilişkin tehlikeleri belirlemek,
- Bunların önlenmesi için her bakımdan alınması gereken önlemler konusundaki önerilerini (işçilere değil) muhatap oldukları işverene veya onun bu konuda yetkili kıldığı kişilere yani işveren vekillerine iletmektir.

İşyerinin iş sağlığı ve güvenliği açısından örgütlenmesinin en önemli unsurlarından biri de işyeri hekimliğidir. İşyeri hekimlerinin görevleri:

- İş sağlığı ve güvenliği konusunda rehberlik ve danışmanlık,
- Risk değerlendirilmesine katılma,
- Sağlık gözetimi,
- Çalışanlara eğitim verilmesi,
- Bilgilendirme ve kayıt, ilgili birimlerle iş birliği başlıkları altında ayrıntılı olarak belirlenmiştir.

İşyeri sağlık ve güvenlik birimi, işyerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütmek üzere kurulan gerekli donanım ve personele sahip olan birimi ifade eder. Kanunda belirlenen ve işverenlerce uyulması gereken çalışma süreleri nedeniyle işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanının tam süreli olarak görevlendirilmesi gereken durumlarda, işveren **bir işyeri sağlık ve güvenlik birimi** kurmak zorundadır.

İşveren, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yerine getirmek için yukarıda görüldüğü şekilde çalışanları arasından birilerini görevlendirebileceği gibi, çalışanları arasında belirlenen niteliklere sahip personel bulunmaması hâlinde, işyeri dışından bu nitelikleri taşıyan kişilerden ya da bu hizmetin tamamını veya bir kısmını **ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden** hizmet alarak da gerçekleştirebilir. Ancak ortak sağlık ve güvenlik birimi kurulabilmesi ve hizmet sunabilmesi için tam süreli iş akdiyle en az bir işyeri hekimi, bir iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personeli istihdamı zorunludur.